

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv.VII.30.086/2015/5.szám

A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a Gadó Gábor Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Gadó Gábor ügyvéd) által képviselt (I. rendű és II. rendű felperesnek az SBGK Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Bajkai István ügyvéd) által képviselt alperes ellen általános szerződési feltételekhez kapcsolódó törvényi vélelem megdöntése iránt a Fővárosi Törvényszéken 4.G.40.115/2015. számon indult és a Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.235/2015/5/II. számú jogerős ítéletével befejezett perben a jogerős ítélet ellen a felperesek részéről előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 napon belül fizessenek meg személyenként az alperesnek 635.000 - 635.000 (hatszázharmincötezer-hatszázharmincötezer) Ft felülvizsgálati eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperesek az általuk kötött forint alapú, illetve deviza alapúnak nem minősülő deviza fogyasztói kölcsönszerződések részeként üzletszabályzatokat alkalmaztak. Ezek egyes rendelkezései lehetővé tették a kölcsönszerződésekben szereplő kamatok, díjak és költségek egyoldalú módosítását.

A felperesek keresetükben annak megállapítását kérték a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 6. §-a és 8. § (1) bekezdés b) és c) pontjai alapján, hogy az általuk megkötött forint alapú, illetve deviza alapúnak nem minősülő deviza fogyasztói kölcsönszerződések részévé vált általános szerződési feltételeknek (a továbbiakban: ÁSzF) az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötései megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti valamennyi feltételnek, így azok tisztességesek és érvényesek.

Kérték a tárgyalás felfüggesztését a Pp. 155/A. §-ára hivatkozással.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet és érdemben a keresetet elutasította.

Ítéletében a per tárgyává tett, általa is a Törvény hatálya alá tartozónak minősített ÁSzF rendelkezéseket úgy ítélte meg, hogy azok nem felelnek meg a Törvény 4. § (1) bekezdés a) - g) pontjaiban - elsődlegesen az a) és e) pontokban - szabályozott elveknek. Álláspontja szerint nem tartoznak ugyanakkor a Törvény hatálya alá a felmondással és az azzal kapcsolatos értesítéssel összefüggő ÁSzF rendelkezések.

A felperesek és az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének „fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érintette”, fellebbezett rendelkezését helybenhagyta, fellebbezett indokolását a saját ítélete indokolásában foglaltak szerint részben megváltoztatta.

Részben más indokolás mellett egyetértett azzal, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének feltételei nem állnak fenn. Kifejtette a Pp. 1. §-ában foglaltak szerint a bíróság a felek között felmerült konkrét jogvitát bírálja el. A Pp. 221. § (1) bekezdéséből a bíróság számára nem keletkezik olyan kötelezettség, hogy az ítélet indokolásában a felek azon jogi érvelésére is kitérjen, amely a konkrét jogvita szempontjából nem bír jelentőséggel. Álláspontja szerint arra a bíróságnak nincs törvényes lehetősége, hogy az Alkotmánybíróság határozataiban írtak helytállóságával összefüggésben kétségeket ébresszen. Mellőzni rendelte - a fenti érvekre tekintettel - az elsőfokú ítélet 142. oldal harmadik bekezdésétől a 148. oldal második bekezdés első mondatáig tartó indokolási részt.

Ezt követően a másodfokú bíróság azt vizsgálta, hogy mely ÁSzF rendelkezések tartoznak a Törvény hatálya alá. E körben - a felülvizsgálati kérelem tartalmára tekintettel - a rendkívüli

felmondási jogra és a módosítás tényéről való tájékoztatás rendjére vonatkozó ÁSZF rendelkezések megítélésére vonatkozó okfejtésének van jelentősége. A másodfokú bíróság szerint a felperesek által megjelölt általános, a fogyasztót bármikor megillető felmondás jogára vonatkozó ÁSZF rendelkezések önmagukban nem minősülnek tisztességtelennek. Ez a felmondási jog azonban tartalmában nem felel meg a Törvény 4. § (1) bekezdés f) pontjában előírt, az egyoldalú szerződésmódosítás esetére biztosított rendkívüli felmondási jognak. Ha ez utóbbi jogosultságot az ÁSZF nem biztosította, úgy tartalmilag hiányos és már önmagában ezért tisztességtelen. A Törvény 4. § (1) bekezdésének f) pontját – az uniós joggal is összhangban – úgy kell értelmezni, hogy a fogyasztó felmondási joga akkor biztosított, ha az ÁSZF azt szabályozza, vagy a jogszabálynak megfelelő tartalmú felmondási jog esetén az ÁSZF a jogszabályról tájékoztat.

A másodfokú bíróság szerint a szerződésmódosításról szóló tájékoztatás rendjére vonatkozó ÁSZF rendelkezések a Törvény hatálya alá tartoznak, mivel a felmondási joghoz kapcsolódnak. A másodfokú bíróság mindezek alapján az elsőfokú bíróság ítéletének indokolását akként változtatta meg, hogy a felperesek általi szerződésmódosítás esetére biztosított rendkívüli felmondási jogra és a módosítás tényéről való tájékoztatás rendjére vonatkozó feltételek a Törvény hatálya alá tartoznak és a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti szerződési feltétel részeként vizsgálándóak. A másodfokú bíróság ezen ÁSZF rendelkezések tekintetében is azt állapította meg, hogy azok tisztességtelenek.

A másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a tekintetben, hogy az elsőfokú bíróság által is tisztességtelennek talált ÁSZF rendelkezések nem felelnek meg a Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjában írt elvárásoknak. Egyebek mellett hangsúlyozta: az árazási elvekkel kapcsolatban a felügyeleti hatósággal szemben teljesítendő elvárások nem helyettesíthetik a fogyasztókkal mint szerződő felekkel szembeni követelmények betartását.

Felülvizsgálati kérelmükben a felperesek a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a kereseti kérelmüknek helytadó ítélet meghozatalát kérték.

Álláspontjuk szerint a másodfokú bíróság jogszabálysértő módon mellőzte az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából a 142. oldaltól a 148. oldalig tartó indokolási részt.

Hivatkoztak arra is: a másodfokú bíróság jogszabálysértő módon minősítette – az elsőfokú bíróságtól eltérően – a Törvény hatálya alá tartozónak a felmondással kapcsolatos ÁSZF rendelkezéseket.

Kifejtették, a keresetükben megjelölt ÁSZF rendelkezések a mindenkor hatályos jogszabályi rendelkezéseknek megfeleltek, ezért azok tisztességtelensége a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 209. § (5), később (6) bekezdése alapján nem lett volna vizsgálható. Hangsúlyozták, a

felpereseknek az árazási elvekkel kapcsolatos törvényes érdekei, az ok-listában szereplő okok jellege felülírják a világos és érthető, valamint az átlátható szabályozással kapcsolatban kialakított követelményeket.

Vitatták azt is, hogy a másodfokú bíróság az alperes fellebbezését elfogadva, az elsőfokú ítéletet megváltoztatva a keresetet teljes egészében elutasította. Állították, hogy - a másodfokú bíróság álláspontjával szemben - a százalékos mértékben megállapított díjak és költségek minimum és maximum értékének módosítása lehetséges az inflációs ráta mértékével egyezően. A vonatkozó rendelkezés világos és egyértelmű.

A felperesek szerint a másodfokú bíróság mindezek alapján a Pp. 206. § (1) bekezdésébe ütköző módon, tévesen alkalmazta a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjában foglaltakat. Ezen jogszabályi rendelkezések helyes értelmezése esetén csak és kizárólag arra a következtetésre juthatott volna, hogy a perbeli ÁSZF rendelkezések mindenben megfelelnek a törvényi követelményeknek.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben - fenntartva korábbi indítványukat - úgy ítélték, a Pp. 155/A. §-a alapján az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének feltételei fennállnak, e körben négy kérdés feltevését indítványozták.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.

A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül és azt az abban hivatkozott indokok alapján nem találta jogszabálysértőnek.

A Kúria a felülvizsgálati kérelemben szereplő sorrendtől eltérve először az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségességével foglalkozott, figyelemmel arra, hogy ha az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikk (3) bekezdése szerinti kötelezettségének feltételei fennállnak, az a további kérdések vizsgálatát - az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EU Bíróság) határozatának meghozataláig - kizárta volna.

I. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségessége

A Kúria a felülvizsgálati kérelemben foglaltak alapján és hivatalból is vizsgálta a Törvény rendelkezéseinek összhangját az Európai Unió jogával. A felperesek több kérdésben előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozták, mert az uniós jog tartalmának tisztázását tartották szükségesnek a Törvény alkalmazásának mellőzésével kapcsolatos döntés meghozatalához.

A Kúria előljáróban leszögezi, egyetért a felperesekkel abban, hogy

helytelen az a jogértelmezés, amely szerint a szerződéskötések idején hatályos magyar jogi szabályozástól, az az alapján kialakult bírói gyakorlattól függetlenül kizárólag a Törvény rendelkezései alapján kell, lehet a perbeli jogvitában állást foglalni.

Ugyanakkor a szerződéskötések idején hatályos szabályozás figyelembe vétele mellett is arra a megállapításra kell jutni, hogy nem volt a perben releváns időszakban olyan jogi szabályozás hatályban Magyarországon a kamat, költség, díj egyoldalú módosítása tekintetében, amely a régi Ptk. 209. § (5), majd később (6) bekezdésében foglaltaknak megfelelő szerződési feltételt állapított volna meg, illetve amely a hivatkozott előírásnak megfelelően került volna meghatározásra. A rendelkezés egyébként a Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről (a továbbiakban: Fogyasztói Irányelv) 1. cikk (2) bekezdését ültette át, ezért a Kúria annak irányelv konform értelmezését végezte el.

A Fogyasztói Irányelv 1. cikk (2) bekezdése értelmében csak azok a feltételek nem tartoznak a Fogyasztói Irányelv hatálya alá, amelyek kötelező erejű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröznek.

Az EU Bíróság joggyakorlata értelmében e rendelkezés olyan szerződési feltételekre vonatkozik, amelyek a szerződő felekre a felek választásától függetlenül alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezéseket tükröznek, vagy automatikusan, vagyis a felek ilyen irányú eltérő megállapodása hiányában alkalmazandóak (C-92/11. sz. RWE Vertrieb AG ügy, 26. pont; C-34/13. sz. Kušionová ügy, 78-79. pontok). A megfogalmazásból egyértelmű, hogy a kötelező erejű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseknek a vitatott szerződési feltétel tartalmát kell meghatározniuk olyan egyértelműséggel, hogy az a felek döntése ellenére vagy annak hiányában is a szerződés részévé válhasson. Ilyen tartalmú törvényi rendelkezések pedig a perben releváns időszakban nem voltak hatályban Magyarországon a kamat, költség, díj egyoldalú módosítása tekintetében, amelyre már a 2/2012 (XII.10.) PK vélemény is rámutatott. Önmagában az a tény, hogy egyes szerződési feltételek nem ütköznek kógens jogszabályi rendelkezésekbe, illetve bizonyos szerződési feltételek alkalmazására felhatalmazó jogi normákon alapulnak, nem zárja ki, hogy a feltételek tisztességtelensége az uniós jog alapján vizsgálható legyen.

A felperesek által indítványozott kérdésekkel összefüggésben a Kúria álláspontja a következő:

1.) A Fogyasztói Irányelv 5. cikkének sérelme az 1. cikk (2) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozták a Fogyasztói Irányelv 5.

cikkének az 1. cikk (2) bekezdésére figyelemmel történő értelmezésével kapcsolatban. Ez a kérdés arra irányult, a Fogyasztói Irányelv hivatkozott rendelkezéseit úgy kell-e értelmezni, hogy az ÁSZF-eknek tartalmazniuk kell olyan, a fogyasztói kölcsönszerződés jövőbeli egyoldalú módosítása feltételeinek átláthatósága szempontjából jelentős információkat is, amelyek jogszabály alapján nem nyilvános információnak minősülnek.

A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (2) bekezdése, illetve 5. cikke a fogyasztói szerződés feltételeivel szemben a világosság és érthetőség követelményét fogalmazza meg. Az EU Bíróság az irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezése során úgy foglalt állást, hogy azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átláthatónak kell lennie; elvárás, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára a szerződéses rendelkezésből eredő gazdasági következményeket (C-26/13. sz. Kásler ügy, 75. pont). Az értelmezés megfelelően irányadó az irányelv 5. cikkére is. Az EU Bíróság a világos és érthető szerződéses feltétellel kapcsolatos követelményrendszert számos határozatában körvonalazta (C-472/10. sz. Invitel ügy, 24-28. pontok; C-92/11. sz. RWE Vertrieb AG ügy, 51-53. pontok). Ez a tartalom irányadó az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési kikötések tisztességtelenségének vizsgálata során is.

Sem a Fogyasztói Irányelv, sem a Törvény nem hárít olyan kötelezettséget a szolgáltatóra, hogy üzleti titoknak minősülő információt tegyen közzé ÁSZF-jeiben. A fogyasztónak azonban olyan helyzetben kell lennie, hogy a fogyasztói szerződés és az annak részévé vált ÁSZF-ek alapján egyértelműen azonosítani tudja, milyen körülmények változása milyen mértékben eredményezheti szerződéses kötelezettségeinek módosulását. A szolgáltatót ezen kötelezettségének teljesítése alól az sem mentesíti, ha a fogyasztók által nem ismert tartalmú árazási elvei megfeleltek a kógens jogszabályi rendelkezéseknek, és azokat a pénzügyi felügyeleti hatóság egyébként ellenőrizte vagy jóváhagyta.

2.) A Fogyasztói Irányelv 7. cikk (2) bekezdésének sérelme figyelemmel a 8. cikkben írtakra is

A felperesek a Fogyasztói Irányelv 7. cikk (2) bekezdése, illetve ahhoz kapcsolódóan a 8. cikk értelmezésével kapcsolatban is indítványozták előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését. E körben arra a kérdésre kívántak választ kapni, miszerint a Fogyasztói Irányelv hivatkozott rendelkezéseit úgy kell-e

értelmezni, hogy a fogyasztóknak közvetlenül, illetve közvetetten – érdek-képviseleti szervezeteik útján – biztosítani kell-e a részvételt a fogyasztói szerződések ÁSZF-jeinek tisztességességével összefüggő eljárásokban, amely lehetőség a Törvény alapján folyó eljárásokban nem adott.

A Kúria e körben hangsúlyozza, hogy a Fogyasztói Irányelv 7. cikkében foglalt célkitűzések megvalósulása érdekében biztosított eljárások tekintetében – uniós igényérvényesítési szabályok teljes hiányában vagy amennyiben azok az igényérvényesítés részletszabályait nem határozzák meg – a tagállamok széles körű autonómiát élveznek mindaddig, amíg az EU Bíróság által kialakított egyenértékűség és tényleges érvényesülés elveinek megfelelnek (C-212/04. sz. Adeneler ügy, 95. pont; C-364/07. sz. Spyridon ügy, 126. és 149. pontok).

A Kúria a vélelem megdöntésére irányuló eljárás tekintetében utal a 34/2014. (XI.14.) AB határozatra (a továbbiakban: AB határozat1), ami a Fogyasztói Irányelv célkitűzéseiből vezette le azt az értelmezést, miszerint tömegesen felmerülő tisztességtelen szerződési feltételek esetén a tagállam jogalkotás útján is beavatkozhat és az eljárási szabályokat oly módon alakíthatja ki, hogy a fogyasztók helyett és érdekében lépjen fel, illetve érvényesítsen igényt (Indokolás, [131]). Ezt az álláspontot erősíti meg a 2/2015. (II.2.) AB határozat (a továbbiakban: AB határozat2), amelyben kifejtettek szerint a Törvény 7. §-ában meghatározott polgári peres eljárásban az alperes magánjogi jogalanyként vesz részt, és részvétele a fogyasztók érdekeit védő speciális eljárási szabályok miatt jogtechnikai szükségszerűség. Az alperes alperesi pozíciója a Törvény alapján folyó perben a fogyasztók, érdek-képviseleti szerveik jogát nem vonja el és nem korlátozza, azok helyzetét nem teszi hátrányossá. Éppen ellenkezőleg, a speciális eljárási szabályok célja a jogviták gyors és hatékony, egységes megítélésű befejezése lehetőségének megteremtése, érvényre juttatva a közérdek védelmét (Indokolás, [38]– [41]).

A Fogyasztói Irányelv 7. cikk (2) bekezdése olyan kötelezettséget ír elő a tagállamok számára, hogy hatékony eljárásokat biztosítsanak jogos érdekekkel rendelkező személyek vagy szervezetek számára a fogyasztói szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességességének vitatására, illetve a tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére. A magyar jogrendszerben ilyen közérdekű keresetet szabályoz a régi Ptk. 209/B. §-a, illetve a perben nem releváns, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. (a továbbiakban: új Ptk.) 6:105. §-a. A Fogyasztói Irányelv 7. cikk (2) bekezdésében felvázolt eljárási rend nem kizárólagos megoldás a tagállamok 7. cikk (1) bekezdése szerinti kötelezettsége teljesítésére. A felperesek érvelésével szemben a Fogyasztói Irányelv nem ír elő

olyan kötelezettséget a tagállamok számára, hogy a Fogyasztói Irányelv által megengedett módon létrehozott speciális eljárási típusokban a fogyasztók vagy képviselőik perbeli részvételét minden körülmények között biztosítani kell.

A Kúria e körben utal arra, hogy az EU Bíróság joggyakorlata szerint a Fogyasztói Irányelv nem biztosítja a fogyasztóvédelmi szervezetek jogát a nem általuk indított eljárásokban a fogyasztók támogatása érdekében történő beavatkozáshoz. Az ilyen szabályok megállapítása az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik az egyenértékűség és tényleges érvényesülés feltételeinek teljesülése mellett, akkor, ha a beavatkozás elutasítása nem érinti a fogyasztóvédelmi szervezetnek a Fogyasztói Irányelv 7. cikkének (2) bekezdésében elismert közérdekű keresetindítási jogát (C-470/12. sz. Pohotovost' ügy, 45-46. és 54. pontok).

A Kúria megítélése szerint – a fent írtakból következően – a Törvény által bevezetett, jelen perben is alkalmazandó speciális eljárási szabályok nem korlátozzák a Fogyasztói Irányelv vagy más uniós szabály által biztosított fogyasztói jogokat. A Törvény hatályba lépése előtt indult és befejezett, vagy még mindig folyó eljárásokra vonatkozó Törvényi rendelkezések célja is a hatékony fogyasztóvédelem, az egységes elbírálás biztosítása a később kifejtendők szerint.

3.) Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 47. cikkének sérelme

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozták a Fogyasztói Irányelv 8. cikkének értelmezésével kapcsolatban. E körben kérdésük arra irányult, hogy a Fogyasztói Irányelv 8. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztók magasabb szintű védelméről gondoskodni kívánó tagállami jogalkotó köteles a Szerződésekkel összhangban eljárni, és ennél fogva még a fogyasztók jogainak védelmében sem írhat elő olyan eljárási jogi szabályokat, amelyek összeegyeztethetetlenek a tisztességes eljárásnak a Charta 47. cikkében rögzített követelményével.

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSz) 6. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Európai Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket, és a Charta „ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések.” A Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében a Charta rendelkezéseinek címzettjei az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Az EU Bíróság jogértelmezése szerint a Charta rendelkezése korábbi állandó ítélkezési gyakorlatát erősíti meg, ami szerint az uniós jogrendben

biztosított alapvető jogokat az uniós jog által szabályozott valamennyi tényállásra alkalmazni kell. Ha valamely nemzeti szabályozás az uniós jog alkalmazási körébe tartozik, a Charta által biztosított alapvető jogokat tiszteletben kell tartani, nem állhat fenn olyan tényállás, amelyre anélkül vonatkozna az uniós jog, hogy az említett alapvető jogokat alkalmazni ne kellene (C-617/10. sz. Aklagaren ügy, 17-21. pontok).

A Törvény valójában a Fogyasztói Irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ülteti át. A hivatkozott rendelkezés szerint „a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve.” A Törvény az uniós jog által szabályozott tényállásra vonatkozik, ezért a Chartában említett alapvető jogokat e körben is alkalmazni kell.

A Charta 38. cikke úgy rendelkezik, hogy „az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét”. Ez a jogpolitikai célkitűzés azonban természetesen csak a Charta alapvető jogokat és szabadságokat biztosító rendelkezéseinek keretei között érvényesülhet. A tagállami jogalkotó tehát a Fogyasztói Irányelv hatálya alá tartozó jogviszonyok szabályozása során nem írhat elő olyan eljárási jogi szabályokat, amelyek sértik a Charta 47. cikkében rögzített tisztességes eljáráshoz való jogot.

4.) A Charta 47. cikkének sérelme a Fogyasztói Irányelv 8. cikkének tükrében

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben a Fogyasztói Irányelv 8. cikkének értelmezésével kapcsolatban előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeztek abban a körben is, hogy a Szerződésekkel, és azokon keresztül a Charta 47. cikkében szabályozott tisztességes eljáráshoz való jog egyes elemeivel ellentétesek-e a Törvény eljárási rendelkezései. Álláspontjuk szerint a Törvény visszaható hatállyal változtatja meg a bizonyítási teherre vonatkozó szabályokat; korlátozza a peres felek által igénybe vehető bizonyítási eszközöket; továbbá aránytalanul szoros törvényi határidőket ír elő, és ezáltal korlátozza a feleket jogorvoslati joguk gyakorlásában, illetve lehetetlenné teszi a bíróságok számára a jogvita megalapozott elbírálását.

A felperesek nem önmagában a bizonyítási tehernek a pénzügyi intézményhez való telepítését tartják sérelmesnek, hanem azt, hogy a Törvény ezt a hatályba lépése előtt megkötött szerződések vonatkozásában, illetve olyan esetekben is alkalmazni rendeli, amikor a vitatott tisztességességű ÁSzF-ről a Törvény hatályba lépésekor már per volt folyamatban.

A Törvény tartalmaz rendelkezéseket a hatályba lépésekor már befejezett, illetve folyamatban lévő perekkel kapcsolatban. A Törvény e rendelkezései jelen eljárásban nem alkalmazandóak, így uniós jogba ütközésüket a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a Kúria nem vizsgálhatja.

A Kúria ugyanakkor rámutat arra: az AB határozat² leszögezi, hogy a Törvény által érintett (már lezárt és még le nem zárt) jogviszonyokat a jogszabály egységesen rendezi valamennyi adós viszonylatában. Az AB határozat² szerint helyesen járt el a jogalkotó akkor, amikor nem kívánt hátrányos különbséget tenni azon az alapon, hogy egyesekre – akik pert indítottak a szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránt, azonban a 2/2014. számú PJE határozat meghozatala előtt pert vesztettek – nem vonatkozik a Törvény, míg mások – akik ilyen pert nem indítottak, így helyettük és érdekükben a törvényhozó avatkozott be – automatikusan a Törvény hatálya alá kerültek. A törvényhozó nem kívánt egyes adósokat hátrányos helyzetben hagyni amiatt, mert önrendelkezési jogukból fakadóan peres eljárásokat indítottak. A jogalkotó a törvény előtti egyenlőség és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát szem előtt tartva az azonos jogi helyzetben lévő adósok ügyeit azonos elbírálás alá kívánta vonni (Indokolás, [63]). Ez a megállapítás megfelelően irányadó azokra az adósokra is, akik pert indítottak a szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránt, de a Törvény hatályba lépésének időpontjában az eljárás még nem zárult le. Az azonos jogi helyzetben lévő adósok azonos elbírálás alá vonása a Törvény által szabályozott módon biztosítható.

A felperesek állítása szerint a Törvény megfosztotta a pénzügyi intézményeket attól, hogy az ÁSZF kialakításakor előzetesen mérlegelni tudják döntésük esetleges, a jogérvényesítés lehetőségeivel összefüggő perjogi következményeit. A Kúria hangsúlyozza, hogy a pénzügyi intézmények által alkalmazott ÁSZF-kel szembeni alapvető, a perben releváns időszakban tartalmilag változatlan elvárás volt, hogy azok tisztességtelen feltételeket ne tartalmazzanak. E körben a Kúria utal az AB határozat¹-ben kifejtettekre, arra, hogy a Törvény sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezményei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú jogalkotást (Indokolás, [71]-[114]). Vagyis a Törvény a tisztességtelenség fogalma és jogkövetkezményei tekintetében olyan követelményeket tartalmaz, amelyek a felpereseket az uniós és magyar jog alapján – tekintettel az irányelv-konform értelmezés kötelezettségére – 2004. május 1-je óta terheltek. A felpereseknek az eljárásjogi szabályoktól függetlenül sem lehettek olyan jogos várakozásai, hogy fogyasztókkal szemben tisztességtelen ÁSZF-ket alkalmazhasson, illetve azok alapján érvényesíthessenek követelést. A felpereseknek nem fűződhetett méltányolható jogos érdeke ahhoz, hogy tisztességtelen ÁSZF

rendelkezések alkalmazásában bízhatnak azon az alapon, hogy a fogyasztó, illetve a közérdekű keresetindításra jogosult a Törvény 7. §-ában szabályozott polgári peres eljárásnál kedvezőtlenebb eljárásjogi pozícióból indíthat pert az ÁSZF rendelkezések tisztességtelenségének megállapítására, illetve az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására.

A Fogyasztói Irányelv 4. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megítélése során figyelembe kell venni az áruk vagy szolgáltatások természetét, amire vonatkozóan a szerződést kötötték, a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményt, valamint a szerződés minden egyéb feltételét, illetve további szerződések feltételeit, amennyiben a vizsgált szerződés attól függ.

A Kúria hangsúlyozza, hogy a Törvény kifejezetten egyetlen bizonyítási eszköz alkalmazását sem zárja ki, és ezt az értelmezést az AB határozatl (Indokolás, [173]), illetve az AB határozat2 (Indokolás, [73]-[74]) is megerősíti. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Törvényben szabályozott polgári perek alapvetően ténykérdések okirati bizonyításáról és ehhez kapcsolódó jogkérdések megítéléséről szólnak (AB határozatl, Indokolás, [170]). Az eljáró bíróságok szabadon mérlegelhetik, hogy a perben milyen bizonyítási indítványoknak adnak helyt. Nem a Törvény állítólagos bizonyítást korlátozó rendelkezéseiből, hanem a perben vizsgált tény- és jogkérdések természetéből adódik, hogy tanúbizonyítás lényegében kizárt, szakértő igénybe vétele pedig csak kivételes esetben válhat szükségessé.

Az Alkotmánybíróság részletesen vizsgálta és érdemben elbírált a felperesek előadásával azonos tartalmú, a Törvényben szabályozott határidőkre vonatkozó rendelkezések alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kezdeményezéseket. Az AB határozatl megállapította, hogy a Törvény rendelkezései alapján a feleknek érdemi és valós lehetőségük volt megfelelő hatékonysággal előadni az ügyeket (Indokolás, [172]), illetve a bíróságoknak lehetőségük volt az eléjük vitt tény- és jogkérdések érdemi vizsgálatára (Indokolás, [173]). E körben megállapította azt is, hogy a Törvényben foglalt határidők a tisztességes eljáráshoz való jog szempontjából nem aggályosak (Indokolás, [145]-[174]), illetve a Törvény rendelkezései nem sértik a fegyverek egyenlőségének követelményét (Indokolás, [175]-[180]).

A Kúria osztja a felperesek jogi álláspontját, miszerint önmagában az a tény, hogy a Törvény nem alaptörvény-ellenes, nem jelenti azt, hogy a Törvény az uniós jog követelményeinek is megfelel.

A Charta 47. cikkéhez fűzött magyarázatok (HL C 303, 2007.12.14., 17. o.) szerint, amelyeket az EUSz 6. cikk (1) bekezdése és a

Charta 52. cikk (7) bekezdése alapján a tagállami bíróságoknak is figyelembe kell venniük, a cikk az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 13. cikkén, illetve 6. cikk (1) bekezdésén alapul. A Charta által biztosított jogvédelem több szempontból kiterjedtebb, mint az Egyezmény által nyújtott védelem, a jelen ügyben alkalmazandó „hatékony jogorvoslat” és „tisztességes eljárás” alapelvei szempontjából viszont az alapelv tartalma és terjedelme a két szabályozásban megegyezik.

Az Alkotmánybíróság a 61/2011. (VII.13.) AB határozatában elvi élel kifejtette, hogy azokban az esetekben, amikor az Alkotmány ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés, akkor az Alkotmánybíróság által nyújtott jogvédelem szintje semmiképpen sem lehet alacsonyabb, mint a nemzetközi jogvédelem szintje (ABH 2011, 291, 321.). Ezt az álláspontját az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépését követően is több alkalommal megerősítette {7/2013. (III.1.) AB határozat, Indokolás [30]; 32/2012. (VII.4.) AB határozat, ABK 2012, 228, 233.}. Az AB határozatl hivatkozik a 15/2002. (III. 29.) AB határozatra, illetve a 6/1998. (III.11.) AB határozatra (Indokolás, [176]), amelyekben az Alkotmánybíróság összefoglalta a tisztességes eljárás (fair trial) követelményeivel összefüggő gyakorlatot. Ennek megfelelően az Alkotmány 57. § (1) bekezdését – és az Alaptörvény azzal azonos tartalmú XXXVIII. cikk (1) bekezdését – az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésére tekintettel kell értelmezni. Az AB határozatl kifejezetten vizsgálta a törvényi határidők viszonyát az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésével, és az Egyezmény sérelmét nem látta megállapíthatónak sem a határidők, sem a fegyverek egyenlősége tekintetében (Indokolás, [162], [172], [176]–[180]).

A Kúria a Charta, az Egyezmény és az Alaptörvény rendelkezései, az Alkotmánybíróság általános joggyakorlata, a Törvény rendelkezéseivel kapcsolatban kifejtett jogi álláspontja figyelembe vételével úgy ítélte, hogy a Törvény vitatott eljárási szabályai a Charta rendelkezéseivel nem ellentétesek, az Alkotmánybíróság határozatai alapján más következtetésre e körben nem lehet jutni.

A fent kifejtettekre tekintettel a Kúria úgy ítélte, hogy az uniós jog felperesek által hivatkozott szabályainak értelmezésével összefüggésben ésszerű kétség nem merült fel, ezért a Kúria előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését nem látta indokoltnak, ahogy a perben eljáró bíróságok sem.

II. Az elsőfokú ítélet indokolása 142. oldal harmadik bekezdésétől a 148. oldal második bekezdés első mondatáig tartó részének mellőzése

A másodfokú bíróság által mellőzni rendelt elsőfokú ítéleti indokolási részben az elsőfokú bíróság az uniós jog alapvető jellemzőivel, az irányelv hatályával kapcsolatos álláspontját fejtette ki. Ezt követően - a másodfokú bíróság által mellőzni nem rendelt részben - indokolta meg részletesen, hogy a felperesek által indítványozott egyes kérdések tekintetében miért nem tartja indokoltnak előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, miért jutott arra a következtetésre, hogy a Törvény rendelkezéseit alkalmaznia kell. Ez utóbbival eleget tett az elsőfokú bíróság a Pp. 155/A. §-a szerinti eljárás kezdeményezése iránti indítvány elutasításával kapcsolatos indokolási kötelezettségének.

A Kúria érdemben egyetértett a másodfokú bírósággal abban, hogy az elsőfokú ítélet hivatkozott oldalain szereplő indokolást mellőzte. A másodfokú bíróság álláspontja önmagában azért helytálló, mivel a Kúria nem értett egyet az elsőfokú bíróság kiinduló megállapításával, miszerint a Törvény nem teszi lehetővé a régi Ptk. 209. § (5) majd később (6) bekezdése irányelv konform értelmezését. Ezen helytelen érveléssel ellentétes álláspontját a Kúria már az I. pont alatt részletesen kifejtette, így e körben további indokolás adását nem tartja szükségesnek különös tekintettel arra is, hogy maga az elsőfokú bíróság is úgy foglalt állást, miszerint a perben releváns időszakban nem voltak olyan normák hatályban, amelyekre a Fogyasztói Irányelv 1. cikk (2) bekezdése utal.

A Kúria megjegyzi: ha a másodfokú bíróság tévedett volna az elsőfokú ítélet vitatott indokolásának mellőzésekor, az nem minősült volna olyan, a Pp. 275. § (3) bekezdése szerinti eljárási szabálysértésnek, ami az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással lett volna.

III. A Törvény hatálya alá tartozó, vitatott ÁSZF rendelkezések

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben vitatták a jogerős ítéletnek azt a megállapítását, hogy - az elsőfokú bíróság megítélésével ellentétben - a Törvény hatálya alá tartoznak a kereseti kérelmükben megjelölt azon ÁSZF rendelkezések is, amelyek az egyoldalú szerződésmódosításról szóló értesítésre és a felmondásra vonatkoznak. A Kúria nem foglalkozik az ezzel kapcsolatos elméleti fejtegetésekkel, hiszen jelen perben nem merült fel a felmondási jog hiánya, a felmondási jog nem megfelelő szabályozása miatt a tisztességtelenség kérdése, csak az, hogy a vonatkozó ÁSZF rendelkezések a Törvény hatálya alá tartoznak-e. E kérdés megítélése tárgyában az első- és a másodfokú bíróság álláspontja eltért.

A Kúria a másodfokú bírósággal ért egyet abban, hogy a Törvény hatálya alá az egyoldalú szerződésmódosítás jogának teljesülése szempontjából releváns és ezért egybetartozó rendelkezések

összessége tartozik. Ilyennek minősül minden olyan ÁSZF rendelkezés, amely az egyoldalú szerződésmódosításról szóló értesítésre és az adósnak kifejezetten ez okból biztosított felmondásra vonatkozik. Ezt az értelmezést támasztja alá az a tény is, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdés f) pontja szerinti felmondhatóság elvének az egyoldalú szerződésmódosításról szóló rendelkezéseknek eleget kell tenniük. A Kúria hangsúlyozza, a jogerős ítéletből nem következik az, hogy a másodfokú bíróság a per tárgyává tett tájékoztatással, felmondási joggal kapcsolatos ÁSZF rendelkezéseket önmagukban tisztességtelennek találta volna. A jogerős ítéletből az tűnik ki, hogy azok az egyoldalú szerződésmódosítás feltételrendszerének részét képezik, és ha a feltételrendszer egy része - pl. az ok-listában szereplő feltételek - tisztességtelenek, akkor ez egyben az egész feltételrendszer tisztességtelenségét eredményezi. Tisztességtelennek talált kamat, költség, díj egyoldalú módosítására vonatkozó ÁSZF rendelkezés esetén a felmondás jogának, az egyoldalú szerződésmódosításról történő értesítés mikéntjének az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó feltételrendszer egészétől történő különválasztása (leválasztása) azzal a nem kívánatos és nem célszerű következménnyel járna, hogy azok az ÁSZF nem érvénytelen részeként lennének kezelendők, ugyanakkor az alkalmazásukra nem kerülhet sor. Azon ÁSZF rendelkezések esetén azonban, amelyek nem kizárólag az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatban szabályozzák a felmondás jogát, hanem általánosságban, így más okból bekövetkező ÁSZF változás esetén is irányadóak, e körben nem tartoznak a Törvény hatálya alá, csak az egyoldalú szerződésmódosítással összefüggésben.

IV. Anyagi jogi jogszabálysértések vizsgálata

A Kúria a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményében már egyértelműen rámutatott, hogy a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. tv. (a továbbiakban: régi Hpt.) rendelkezései keretjelleggel hatalmazzák fel a pénzügyi intézményeket az egyoldalú szerződésmódosítás jogának kikötésére. A régi Hpt. rendelkezésének megfelelő ok-lista feltételek tisztességtelensége a 2/2014. PJE határozatban kifejtettekéből következően is vizsgálható. Önmagában ugyanis az, miszerint az ok-listában foglalt feltételek maradéktalanul megfelelnek a jogszabályoknak, nem jelenti azt, hogy maguk az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételek ne lehetnének tisztességtelenek, annak vizsgálata pedig a bíróság hatáskörébe tartozik. A Törvény a tisztességtelenség megítélése körében nem új feltételrendszert állít fel, hanem - ahogy arra az Alkotmánybíróság is rámutatott - a perben releváns időszakban mindvégig azonosan érvényesülő követelmény rendszert fogalmazza meg az EU Bíróság és a magyar bírósági joggyakorlatnak megfelelően. A Törvény visszaható hatályát az Alkotmánybíróság határozataiban kifejezetten cáfolta

(AB határozat1 Indokolás, [71]-[114]).

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben általánosságban hivatkoztak arra, hogy minden egyes, a keresetben megjelölt ÁSZF rendelkezés eleget tesz a Törvény 4. §-ában írt összes feltételnek. A Kúria utal arra, hogy a Törvény 11. §-a alapján indított perben a felperesek a Törvény 4. §-ában rögzített törvényi vélelmet eredményesen csak akkor tudják megdönteni, ha a 4. § (1) bekezdésében felsorolt valamennyi feltétel együttes teljesülését tudják bizonyítani. A Kúria osztotta a másodfokú bíróság álláspontját a tekintetben, hogy a per tárgyává tett ÁSZF rendelkezések nem felelnek meg maradéktalanul a Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjában megfogalmazott elveknek. Az elsőfokú bíróság jogi álláspontja is azonos volt a megítélése szerint a Törvény hatálya alá tartozó rendelkezések tekintetében. A másodfokú bíróság helyesen, a Törvényben, a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) elvi iránymutatásaiban írtak helyes értelmezésével foglalt állást e körben. Tételes ÁSZF rendelkezés felperesek általi vitatása hiányában a Kúria sem tartotta szükségesnek, indokoltnak, hogy tételesen erősítse meg a másodfokú bíróság ítéletében e körben kifejtettek helytállóságát. Ugyancsak szükségtelennek találta, hogy az érdemi döntést nem befolyásoló elvekkel kapcsolatos álláspontját kifejtse.

Az általánosságban a világos és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvével összefüggésben a felülvizsgálati kérelemben kifejtettekre tekintettel a Kúria rámutat az alábbiakra.

Az átlagosan tájékozott és ésszerűen figyelmes, körültekintő fogyasztó szempontjából vizsgálva a perbeli ÁSZF rendelkezéseket az állapítható meg, hogy azok nem feleltek meg a 2/2014. PJE határozat által elvárt egyértelmű és világos, átlátható megfogalmazás követelményének. A fenti jellemzőkkel rendelkező fogyasztó számára a per tárgyává tett ÁSZF rendelkezések nem voltak világosak, átláthatóak, mivel nem határozták meg, hogy az ok-listában megjelölt körülmények változásai milyen módon és mértékben hatnak ki a fogyasztó fizetési kötelezettségére, egyben nem tették lehetővé annak ellenőrizhetőségét, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra a szerződéses rendelkezések betartásával, az arányosság, a ténylegesség és a szimmetria elvének érvényre juttatása mellett került-e sor. A Kúria már az I. pontban rámutatott arra, hogy az árazási elvekre vonatkozó szabályok beiktatása után azok betartása sem mentesítette a felpereseket a tisztességes szerződési feltételek alkalmazásának kötelezettsége alól.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben sérelmezték, hogy a másodfokú bíróság az alperes fellebbezésének helyt adva az elsőfokú ítélet érdemi rendelkezését megváltoztatta, tekintettel arra, hogy az elsőfokú bíróság által érvényesnek talált ÁSZF rendelkezések

tekintetében is elutasította a keresetet. Figyelemmel arra, hogy jelen perben az elsőfokú bíróság egyetlen ÁSzF rendelkezést sem nyilvánított érvényesnek, és a másodfokú bíróság sem változtatta meg érdemben az elsőfokú ítéletet, a felperesek felülvizsgálati kérelmének ezen hivatkozása iratellenes, felülvizsgálatra alkalmatlan.

A felperesek előkészítő iratában foglaltakra tekintettel a Kúria rámutat arra, hogy a felperesek felülvizsgálati kérelmükben tárgyalás tartását nem kérték, így ha a perben e tekintetben a Pp. általános szabályai (274. § (2) bekezdés) lennének irányadóak akkor sem kerülne sor - az alperes erre irányuló, határidőben előterjesztett kérelme hiányában - tárgyalásra. A Törvény pedig az adott pertípusban a Kúria diszkrecionális döntési jogkörébe utalja a tárgyalás megtartását, anélkül hogy azt meg kellene indokolnia, különösen a felülvizsgálati kérelem erre irányuló - a Kúriát nem kötő - indítványa hiányában.

A Kúria mindezekre tekintettel a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (3) bekezdésének alkalmazásával hatályában fenntartotta.

A Kúria a felülvizsgálati eljárásban pervesztes felpereseket a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint irányadó Pp. 78. § (1) bekezdés alapján kötelezte az alperes felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére. Annak mértékét a kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányosan, a csatolt megbízási szerződésben megjelölt összeget mérsékelve állapította meg a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet megfelelő alkalmazásával, amely összeg az ÁFÁ-t is tartalmazza.

Budapest, 2015. április 21.

Dr. Vezekényi Ursula sk. a tanács elnöke, Dr. Osztovits András sk. előadó bíró, Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes sk. bíró

A kiadmány hitelül:

/Seres Józsefné/
bírósági tisztviselő